

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina na Zdržene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta; v Chicago in Čileo \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za izposojnino \$0.50.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Chileo \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, poezije, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slovenski, če je priložil pošto.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom

PROSVETA

2557-59 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v objavi na primer (July 31, 1938), poleg vsakega članka na zadnjem strani, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Zvesto je pravočasno, da se vam list ne ustavi.

138

Ne marajo beguncev

Zdržene države so včasih bile pribežališče beguncev vsake vrste, političnih, verskih, rasnih itd. Vsi so bili dobrodošli in vrata Amerike so jim bila na široko odprta. Iz večine teh beguncev so potem postali najboljši in najdemokracijejši državljani ameriške republike.

Danes pa vse kaže, da se Zdržene države boje takih beguncev. Pred nekaj dnevi je nemški parnik z okrog 900 židov po ameriških vodah med Kubo in Florido in lokalnih tal, na katere bi smel izkrcati svoj živi tovar, a ni smel nikjer blizu obrežja. Nihče ne mara židovskih beguncev in ladja je odplula nazaj proti Evropi.

Pred kratkim je bil v senatu predložen Wagner-Rogersov načrt, da sme priti v Zdržene države 20.000 begunskih otrok iz Nemčije in takoj je vstalo silno nasprotovanje temu načrtu. Zlasti nasprotuje Ameriška legija z drugimi takozvanimi patriotičnimi organizacijami vred, ki na splošno mrzijo inozemce.

Iste in slične organizacije podpirajo predhodke in mržnjo napram tujerodcem, ki še niso državljani. V več državah sprejemajo zakone za registriranje nedržavljanov, kakor da so to sami zločinci, na katere je treba posebej paziti.

Vse te kampanje predsodkov in sovraštva napram beguncem in tu živčnim nedržavljanom ne obetajo nič dobrega. V nekaterih oziroma si ne državljanji sami krivi, ker se pustijo potegniti od raznih neameriških gibanj in domaćinski prenapetosti potem sodojo, da so vsi tujerodci takšni.

Sopotniki spregledavajo

Ameriški pisatelj John Dos Passos je bil zelo naklonjen komunistični propagandi in rad se je gibal v bratovščini, ki se nahaja okoli komunistične revije New Masses v New Yorku. Bratovščina je pa hvalila Dos Passosa in delala reklamo za njegove knjige.

Za najnovejšo knjigo Johna Dos Passosa pa komunistična bratovščina ne dela več reklame, temveč ga psuje kot "heretika." Dos Passos je namreč v svoji najnovejši noveli "Adventures of a Young Man" opisuje ameriškega mladika, ki je izvršil visoko šolo, se pridružil delavskemu gibanju in postal v komunistično stranko, katerega ga je poslala na jug, da organizira rudarje v posebni komunistični uniji. Fant je storil vse, kar mu je stranka velela in njegova goreča aktivnost na jugu ga je privedla v zapor. Tedaj je pa iz Moskve počila "nova linija" in agitacije za razkolne unije je bilo konec. Komunisti so dobili povelje, da se morajo pomešati med novodeleške demokrate in uriniti se v stare unije, kjerkoli jih trpe.

Passosov junak je prišel z dežja pod kap. Njegovo mučeništvo je bilo brez koristi, kajti odšel je moral ubrati bak nasprotno pot — in to ga je tako potro, da je pustil komunistično stranko, ko je bil izpuščen iz zapora, in odšel je kot prostovoljec v špansko republiko, kjer se je vpisal v lokalistično armado. Spet je siromak prišel z dežja pod kap! Tajna komunistična policija mu je bila vedno za petami in končno ga je ubila.

Ta Passosova knjiga ni samo dobra novela, temveč tudi dober košček zgodovine današnjega časa. John Dos Passos je končno spregledal — in spregledalo bo še več "sopotnikov", ki bodo čitali njegovo knjigo. Nihče, ki je v svojem srcu pošten in iskren, ne more dolgo potovati s komunističnimi jezuiti.

V Našem domu, glasilo Gospodarskega podpornega društva Slovencev v Buenos Airesu, Argentina, Južna Amerika, čitamo sledeča dva zanimiva utrinka:

"V znamenju križa, kot mnogi poudarjajo, ne bodo šle ljudske množice nikdar v boj za svoje pravice, ker križ je človeku simbol trpljenja na svetu, mi pa hočemo, da nas vodi le simbol zdravja in življenja!"

Sveto pismo ukazuje: "Dajte Bogu, kar je božjega in cesarju, kar je cesarjevega" — pozabili so pa postaviti "in ljudem, kar je ljudskega"! Lepa reč, kaj?

Glasovi iz nasebin

Clevelandske novice

Cleveland.—V našem Collinwoodu smo se malo pomirili. Pri SDD se bo v kratkem začelo s prizidavo, radi katere je bilo dvignjeno toliko prahu. Fantje pri direktoriju pravijo, da le korajža velja. In prav tako in še v večji večini pravijo delničarji. In večina je večina! Samo z zmerjanjem poštenih kulturnih delavcev kot je Jože Durn, ki je že veliko storil za dom in na kulturnem polju, se ne strinjamo.

Zadnjo nedeljo, 18. junija, se nas je zbrala večja skupina uradnikov in uradnic društev SNPJ in šli smo si ogledati novo farmo ali izletniške prostore, katere se je posrečilo kupiti odbo-ro za njih nabavo. Ta ideja se je pojavila že pred več kot desetimi leti, pred krizo. Potem je fond, nabran v te namene, zmrznil v banki. Stvar je ostala mrtva, dokler se denar ni otajal, nakar je zopet oživela. Izvoljen je bil posebni odbor pri federaciji SNPJ, ki je bil na delu, da najde primerne prostore. Končno se je to posrečilo br. Josephu Terbižanu, tajniku clevelandske federacije.

Vsi, ki smo si ogledali prostore, smo se strinjali z njih nabavo, posebno ker so ali bodo majhni stroški. S približno pet tisoč dolarji se bo vse uredilo. Izleti pa že takoj lahko pričnemo, ker je plesišče in drugo že urejeno. Zemlje je okrog 10 akrov — ako bo premalo, se bo lahko vsak čas dokupilo. Nahaja se na vzhodni strani, na Chardon Rd., 16 milj od Slovenskega delavskega doma in okoli 22 milj od Slovenskega narodnega doma na St. Clairju. O razvoju teh prostorov bom še poročal. S tem je clevelandska federacija SNPJ stopila krepko naprej. Nasprotniki se tega seveda ne veselijo.

Pazno sem čital članke br. Franka Keržeta v Prosveti, kakor tudi odgovor urednika br. Molka, ki mu je stvarno po krepko povedal, kar mu gre. Kar je Keržeta privedlo do te spremembe in mečkanja, ne vem. Poznam moža že dolgo let kot naprednjaka, ne pa kot oklevača, kot se je sedaj pokazal. Sploh se on sam ne ve, kaj bi rad. Kot se mi zdi, je podoben našim naprejevalcem, ki niso krep na vodu. Popolnoma se strinjam z Johnom Langerholcem iz Johnstowna in z drugimi dopisniki, ki pravijo, da se mora Kerže še daleč skriti pred Molkom. In Kerže kot visokošolec in Molek kot samouk, ampak z velikimi življenjskimi izkušnjami. No, bomo videli, kaj se bo, je rekel ta slepi.

Mauka kosmata, kaj se vse dogodi na tem puklastem svetlu! Predzadnji teden so zaprli v pravo "šepkamaro" našega koncilmana iz 32. warda, Toneta Vehovca. In sicer radi tega, ker se je protivil neki mestni odredbi in šel ruvat neke kole na obali jezera Erie tik nekega parka. Prišli pa so možje postavili in Tone je moral hočeš nočeš v "štilbilo". Koliko dni je jedel ričet, ne vem. Tone je zvit. S tem se je hotel pokazati kot hrabrega, neustrašnega moža za delavske

pravice, ker so volitve skoraj pred durmi. Kdor zna pa zna! Če je postal mučenik ali ne, še ne vemo.

V naših domačih dnevnikih A. D. in E. zadnje dni veliko piše in apelira mr. Anton Grdina, kot novi predsednik North American banke, ki je bila pred petimi leti reorganizirana. Apelira na vse delničarje in prijatelje banke, naj delujejo v ime-nu naroda v korist tega denarnega zavoda. V prihodnjem avgustu bo potekla pogodba med to reorganizirano in staro banko in delničarji bodo hoteli odgovor o petletnem gospodarstvu, ki so ga sprejeli od stare zavozene oziroma zmrznjene banke. Kako se bo stvar izpeljala, ne vemo.

Pred tednom ali dvema se je vršil velik koncert clevelandskih mladinskih pevskih zborov v Pittsburghu. O tem koncertu je sedaj vse nekam tiho, le par dopisov je bilo v Prosveti. Tone Zornik iz Herminjeja je poročal, da ni bila tako velika udeležba kot se je pričakovala; da je bila dvorana s kapaciteto 3000 sedežev, le na polovico zasedena, kar se nam prav čudno zdi. Poročevalec pravi, da se mu zdi, da je bilo premalo oglašanja v naših listih, a se moti. Reklame o tem koncertu je bilo dosti skoro v vseh naših listih in glasilih, v Prosveti in enakopravnosti tudi do večkrat. Tudi podpisani sem v dopisu in osebno poudarjal, naj rojaki ne pozabijo priti na ta izredni koncert, ker kaj takega ne vidijo, mogoče niti vse življenje. Posebno sem apeliral na rojake in rojakinje v okolici Pittsburgha. Na sam Pittsburgh nisem dosti računal. Je tam nekaj rojakov, ki se zanimajo, toda teh je bolj malo.

Torej toliko priprav, toliko vsestranskega truda in skrbi pa stroškov, toda ljudje še iz bližine ne pridejo. Res prežalostno. In prihodnja konvencija SNPJ se vrši v Pittsburghu. Upravičeno dvomim o kakem dobrem uspehu posebno na priredbah in banketu. Gotov pa sem, da bo veliko šušljanja in šuntanja proti sedanjim glavnim odbornikom jednote, čeprav ne direktno proti enoti sami. Slišim, da se že sedaj nekaj pripravljajo, kot so se Lemontčani pred zadnjo konvencijo, toda so bili popolnoma poraženi z nekaterimi drugimi paasirji vred.

In sledeče zopet rekel: bomo videli! Upam, da bodo člani v Pittsburghu in okolici tudi malo bolj poagitali za SNPJ. Ne rečem, da nekateri niso pridni, toda takih je tam bolj pičlo. Večina jih je, ki so brezbržni ali pa imajo druge muhe.

Anton Jankovich, 147, zastopnik Prosvete.

Jednotin jubilej v Springfieldu
Springfield, Ill.—Razmere v tukajšnjem mestu so slabe. Premogovniki so večinoma zaprti in tudi vladne uposlevalnice ne vzamejo nič novih delavcev.

Nahajamo se v letu, ko naša SNPJ obhaja 35-letnico svojega obstanka. V ta namen je cen-

Kitajsko dekle, ki je stopila v armado, se plazi skozi grmovje v bližini fronte.

tralna illinoiska federacije sklenila, da priredi veselico s piknikom in programom na državnih prostorih, State Fair Ground, dne 2. julija. Priprave so v polnem teku, tako da bomo vsi zadovoljni. Obeta se nam prvovrstna godba, katere še nismo slišali v Springfieldu. Torej bratje in sestre, znanci in prijatelji in vse drugo občinstvo od blizu in daleč, udeležite se te priredbe in ne bo vam žal. Na svidenje 2. julija.

Jakob Bezgovšek, zastopnik federacije.

Kako so delali trdnjavo

Milwaukee.—Neko zimo meseca januarja je prišel v našo vas cesarskokraljevi razglas, da potrebujejo delavcev pri gradnji trdnjave na otoku Minori pri Poli. V tem razglasu je bilo tudi rečeno, kdor se poda k temu delu, plača samo polovično vožnjo, kot vojak.

Hitro se nas zbere 12 mladih fantov, željnih zasluzka, in se dogovorimo, da odidem tja takoj drugi dan. Denarja nismo imeli dosti, toda dovolj za polovično vožnjo, tam bomo pa zasluzili. Da si nekoliko prihranimo, smo se dogovorili, da se podamo peš preko Javornika na pot do St. Petru, namesto da bi šli na bližnji Rakek. Z nami je šel tudi neki fant iz sosednje vasi, ki je bil v Poli pri vojaki in mu je bil znan tudi otok Minori. Ker je rekel, da govori tudi italijanski, smo ga izbrali za našega vodnika.

Dogovorimo se, da odpotujemo po obedu, ker bo tržaški vlak odpotoval iz St. Petra šele ob dveh ponoči in bomo torej imeli dovolj časa. Rečeno, storjeno. Naslednji dan po kosilu vržemo nahrbtnike na rame in jo mah-nemo preko Javornika proti St. Petru, kamor smo ob precej ur-ni hoji dospeli ob 8. zvečer.

Tam vržemo na postaji v kot naše nahrbtnike, vzamemo iz njih kruh in ga pričnemo hrustati z velikim apetitom. Potem smo hodili po postaji in čakali vlaka in tu pa tam malo zadremali. Ko je postajni načelnik odprl blagajniško okno in pričel prodajati listke, je od nas zahteval polno vsoto. Naš vodja mu pojasni,

kam smo namenjeni in da je bilo rečeno v razglasu, da smo upravičeni do polovične vožnje vsi, ki gremo na cesarsko delo k trdnjavi. Načelnik je upošteval naše pojasnilo in dal listke za polovično ceno.

Kmalu potem pridrvi vlak in odpotujemo do Divača, kjer smo izstopili in čakali dve uri na istrskega. Postajni načelnik v Divaču nas obvesti, ako hočemo potovati z istrskim vlakom, moramo doplačati še drugo polovico, čemur pa smo se uprli. Rekli smo, da smo v St. Petru dobili listke za polovično ceno in s tem bomo potovali do Pole. Potem nas ni nihče več imel za mar. Dogovorili smo se, ko pride istr-jan, bomo nanj vsi skupaj navallili in ga zasedli. In tako smo tudi storili. Spravili smo se v kupeje, katere je sprevodnik zaklenil od zunaj. In tako se vozimo do Pole.

Ko pridemo v Polo, sprevodnik odpre vse kupeje, le naših se ni dotaknil. Kaj naj to pomeni? smo se vpraševali. Mogoče nas odvedejo v zapor? reče nekdo. Kmalu potem opazimo tri policaje in dva vladna uradnika, ki gredo proti našemu vagonu. Mi smo v strahu pričakovali, kaj se bo iz tega izcimilo. Gotovo nas bodo zaprli. Pa ni bilo nič hudega. Pobrli so nam potne liste in delavske knjižice, katere so menda odnesli v svoje urade, mi pa smo bili prosti.

Potem smo ukrepali, kako bi najlaže prišli na otok Minori. Dognali smo, da parnik odpluje tja dvakrat na dan, zjutraj in zvečer. Mi smo prišli v Polo ob 11. dopoldne. Ker nismo vedeli, da vozi parnik delavce na otok brezplačno, nam sugestira naš vodja, naj gremo peš do Fazane, oddaljene dve uri in pol, ter si s tem nekaj prihranimo, parnik pa se itak tam ustavi. In tako smo tudi storili.

V Fazano smo dospeli malo pred nočjo. Tam ni bilo pristanišča, ampak se je parnik ustavil daleč na morju, do njega pa so ljudi vozili s colni. Od nas niso zahtevali nobene voznine. Po pol uri vožnje smo bili že pri otoku. Ko smo izstopili, pride k nam neki policaj, ki nas vpraša, po kaj smo prišli na otok. Ko mu povemo naš namen, nas odvede v neko veliko barako, v kateri ni bilo nič drugega kakor dosti delavcev — nobene postelje, ne klopi, ne mize, ne stola. Nekateri so sedeli na podu, drugi ležali, tretji stali. Stojimo nekaj časa sredi barake in se tolažimo, da smo jo dobro pogodili, nakar se spravimo v kot, vzamemo iz nahrbtnikov zadnji kos kruha in ga z velikim apetitom zaužijemo. Ker smo bili trudni od potovanja, se takoj po naši skromni večerji podamo v gornje nadstropje k počitku, kjer na golem podu kaj kmalu zaspiamo.

Kruha, katerega so nam matere dale v nahrbtnik, nismo imeli več in smo morali drugo jutro ob 7. na delo brez zajtrka. Drugi, ki so že bili tam, so si nekateri sami kuhali polento, ostali so pa hodili v kantino nad fizolovo juho z makaroni in kruhom, kar je stalo 13 soldov. Kdor si je hotel privoščiti tudi četrto vino, je še doplačal osem soldov. Skromen obed z vinom je torej stal 21 soldov.

(Dalej na 3. strani.)

Če še ne veš, zdaj izveš

Kovinski denar je pri mnogih narodih v dini preluknjan. Nanizajo ga na vrvice, ki jo obesijo okoli vratu.

Eskimi imajo zelo preprost način ločevanja zakonov: kadar se žene naveličajo, jo kar spode iz hiše.

Do leta 1889 se nihče v Angliji ni smel ročiti 1. maja, ker je veljal ta dan kot dan areče.

V starem Bizancu niso smeli v nobeni kvi igrati na orgle, ker je veljalo to glasbilo preveč posvetno.

Navada poljubljanja je prišla šele v 19. stem stoletju čez Italijo v Srednjo Evropo.

Na Filipinih opravljajo polsko delo s pr-lanjem glasbe. Muzikanti hodijo za delav-ti opravljajo vse hibe po taktu.

Do leta 1798 v Avstriji uradniki niso n-siti dolgih hlač. Takrat je bila tudi ob-vošnja lasulje.

Harakiri je na Japonskem v navadi s-kasti bojnikov. Zenam je sploh prepov-in pri njih ne velja za junaško smrt.

Vlada v Santungu je prepovedala leta-moškim, da bi se ženili z ženskami, ki in-pohabljen noge. Na ta način hočejo tam-prej odpraviti mučenje deklet, ki jim pove-jo noge, da bi imele čim manjše noge.

Na Kitajskem je v navadi, da starim lju-darujejo mrtvaške krste.

Tretjina ljudi na zemlji je še dandanes-kami, tretjina s palčicami, tretjina pa z-vimi in z noži.

Prve vilice so uporabljali v 15. stoletju v-liji. Se v sedemnajstem stoletju pa so bi-navadi samo pri najboljših družinah.

V 12. in 13. stoletju so razdeljevali pri-jednina moške in ženske v parih za mize in-jali vsakemu paru samo po en krožnik, da-jedla z njega. Vsa družina je imela na miz-sam vrh za pijačo in vsi so pili iz njega. Iz-dovine je znanih več primerov, da je oče-dednil sina, ker je z roko obrisal rob v-preden je iz njega pil.

Mikroorganizmi v meteorju

V Kaliforniji je padel na zemljo meteor-so v njegovi notranjosti izsledili živa bi-Neki avtomobilist se je vozil iz San Fran-cis v Los Angeles, ko je nenadno s silovitim-menom in truščem treščilo v zemljo. N-omamljen in slep je vozač ustavil avto in je-tem nekoliko sto metrov od tega kraja od-majhno žrelo, ki ga je bil napravil istrski-neba. Izkopali so tri kilograme težak me- in ga preiskali v zvezdarni na Mount W-lu. Z drobnogledom so ugotovili v njegovi-tranjosti žive bakterije.

Ta najdba je zbudila veliko pozornost v-stvenem svetu, kajti to bi bilo prvič, da iz-izpodnebnem kamnu našli organizme, ki nesljivo ne izvirajo z naše zemlje. V ra-meteorjih so sicer že prej odkrili vtise, ki s-amatralski za rastlinske, toda to ni bilo pop-ma sigurno. Če se trditev ameriških učenj-izkaže za utemeljeno, tedaj bi bilo to dokaz-je tudi v vesoljstvu življenje, ki je po našemu.

Neki francoski učenjak pravi, da je tr-cer še počakati, kajti tudi ob mikroskops-lahko zmoti. Možnosti, da bi šlo za orga-me iz vesoljnosti, pa tudi ta učenjak ne o-ča, čeprav je videti fantastična. "Prebiv-tega meteorja bi prišli s svojim "bivalvis-vred vendar iz vesoljstva, preleteli bi milij-in milijone kilometrov, a na tej poti bi m-prepotovali velikanske razsežnosti, kjer ni-zraka ne vode, ne toplote, torej predele, v-terih živa bitja po naših pojmihi ne m-vzdržati.

Po poročilu iz Kalifornije pa je učenjak-je raziskoval meteor, postavil njegove bak-je v posodo, v kateri je bila temperatura-ustopinj pod ničlo in ni bilo zraka ali vode. E-terije so to preizkušnjo prebile. Če so je-rez prebile tudi v svetovnem prostoru, ted-lahko mirno domnevali, da so v tem pro-tudi obljudene zveze z "ljudmi", z življenj-civilizacijo, kulturo.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 26. junija 1919)

Domače vesti. Etbin Kristan je bil obve-iz Pariza, da je bil v starem kraju izvršil-narodno predstavništvo nove države SHS.

Delavske vesti. Ameriška delavska fed-cija zahteva splošen 44-urnik.

Po svetovni vojni. Nemci so kapitaliz-m sprejeli brezpogojen mir iz strahu pred b-ševizmom. Nemški monarhisti se penjo z-Nemci so potopili vse svoje bojne ladje, ki-bile predane Angliji.

Sovjetska Rusija. Leon Trocki, vojni k-sar sovjetske Rusije, je objavil apel za o-tiranje novih čet.

Člani eksekutivnega odbora CIO. Od leve proti desni: James B. Carey, Phillip Murray, Sidney Hillman in John L. Lewis.

KRALJ ALKOHOL

ROMAN

Spisal JACK LONDON

Iz angleščine prevedel JOS. POLJANEČ

Malaria me je še zmerom imela v pesteh, me vrgla v najbolj nepričakovanih trenutkih v mrzličnem deliriju na posteljo in me primorala odpovedati dvojno kolo predavanj, ki so jih bili priredili.

Zato sem opustil vožnjo in si poiskal hladnejšega podnebja. Tisti dan, ko sem prišel iz bolnice, sem zopet pričel piti kot bi bilo to nekaj samoposebi umevnega. Pri jedi sem pil vino. Pred jedjo sem pil cocktaile. Pil sem škotsko visko, ako je kdo pil to visko, ki sem bil z njim slučajno v družbi. Bil sem tako docela gospodar nad kraljem Alkoholom, da sem se lahko družil z njim ali ga popustil, kadar se mi je zljubilo, prav kakor sem delal vse življenje.

Namenjen v hladnejše podnebje, sem čez nekaj časa odšel v najjužnejšo Tasmanijo ob štirinajstdeseti stopinji južne širine. In znašel sem se v kraju, kjer ni bilo nobene pijače. Nočem reči, prav nobene. Ampak pil nisem. To ni bilo nič hudega. Dihal sem hladni zrak, jezdi in pisal svojih tisoč besedi na dan razen takrat, kadar me je zjutraj napadla mrzlica.

In ker se bojim, da ne bi še vedno v kaki glavi ždel misel, da je bilo pitje mojih prejšnjih let vzrok vseh teh mojih nadlog in boleznih, omenjam, da je bil moj mladi japonski kabinski streljač Nakata, ki je še vedno pri meni, skozi in skozi mrzličem, kakor tudi Charman, ki jo je povrh vsega morila še silna tropična nevrastenija, katero je ozdravila šele po večletnem bivanju v zmernem podnebju, a da niti ona niti Nakata nista pila ali se kdaj opila.

Ko sem se vrnil v Hobart Town, kjer se je pijača dobila, sem pil kot prejšnje čase. Enako, ko sem dospel zopet v Avstralijo. Narobe pa nisem, ko sem se odpeljal iz Avstralije z nekim tovornim parnikom, ki ga je vodil kapitan abstinente, vzel nobene pijače s seboj in nisem vseh trideset dni vožnje nič pil. Dospel v Ekvador, tik pred ekvatorskim solncem, kjer so ljudje mrli za rumeno mrlico, kozami in kugo, sem takoj zopet pil — vsako pijačo katerekoli vrste, ki je imela kaj moči v sebi. In nobene teh bolezni se nisem nalezal. Enako ne Charman in Nakata, ki nista pila.

Vzlic škodi, ki so mi jo prizadejale trope, sem bil ves zaljubljen vanje in zato sem se ustavil po raznih krajih in sem se dolgo časa vračal v prekrasno, zmerno kalifornijsko podnebje. Spisal sem vsak dan svojih tisoč besedi, potoval in se zopet ustavil, prestal poslednji napad lahke mrzlice, videl giniti srebrnkasto kožo in ozdraveti svoje od solca raztrgano tkivo in pil, kakor pač pije širokopleč, krepak možak.

DVAINTRIDESETO POGAVJE

Vrnivši se na posestvo v Dolini meseca, sem začel stalno piti. Pijača zjutraj ni bila v mojem dnevnem redu; čas za pijačo je prišel, ko je bilo mojih tisoč besedi dovršenih. Potem pa, med tem časom in opoldanskim kosilom, je bilo dovolj kozarčkov, da sem razvil prijetno dobro voljo. V uri pred večerjo sem razvil drugo prijetno dobro voljo. Nikdo pa me nikdar ni videl pijanega, iz čisto enakostavnega vzroka, ker nisem bil nikdar pijan. Ampak dvakrat na dan sem bil dobro razpoložen; množina alkohola pa, ki sem jo vsak dan uporabil, bi vsakega človeka, ki ni bil vajen pijače, spravila na posteljo in v grob.

Bila je stara stvar. Čim bolj sem pil, tem bolj sem moral piti, da sem čutil kak učinek. Prišel je čas, ko so cocktailli bili nezadostni. Imel nisem niti časa, v katerem bi jih pil, niti prostora, kamor bi jih deval. Viaka je imela večjo moč. V manjši količini je hitreje učinkovala. Viska burbon ali iz rži ali večje prirejane uležane mešanice so tvorile pijačo pred kosilom. Pozno popoldan sem pil vino s sode-vico.

Moje spanje, ki je bilo vedno izvrstno, je sedaj postalo ne popolnoma izvrstno. Kadar sem se ponoči slučajno zbudil, sem imel navado, da sem se z branjem zopet zabil v spanje. Toda to se mi sedaj ni hotelo več posrečiti. Ko pa sem se dve, tri ure po polnoči mučil z branjem in sem bil vseeno čuječ kot podnevi, sem spoznal, da kozarec pijače prinese zaspanec. Včasih je bilo treba dveh ali treh kozarčkov.

To spanje, preden sem zjutraj zarana vstal, pa je bilo tako kratko, da moje telo alkohola še ni utegnilo predelati. Posledica tega je bila, da sem se prebudil s suhimi, opaljenimi usti, z malce težko glavo in rahlim nevznemnim utripanjem v želodcu. Zares se nisem počutil dobro. Trpel sem za jutranjo boleznijo hudega stalnega piva. Potreboval sem nečesa, kar bi me spravilo pokonci, kar bi mi dušo privezalo. Zupaj človek kralju Alkohol, kadar ti je že stri odpor. Tako sem pil že pred zajtrkom, da sem bil za zajtrk dober — kačji strup zoper kačji pik! Druga stvar, ki sem se je navadil v tem času, je bila vrč vode poleg postelje, da sem si lajšal suhoto in vročino.

Prišel sem tako daleč, da moje telo sploh ni bilo nikdar brez alkohola. Toda jaz tudi nisem maral biti brez alkohola. Ako sem popotoval v kraje, oddaljene od piva, se nisem hotel spuščati v nevarnost, da bi jih našel suhe. Vzel sem s seboj liter ali več. V prejšnjih časih sem kar strmел, kadar sem videl druge ljudi tako pregrešno ravnati. Sedaj sem pa sam ravnal tako, ne da bi zardel. Kadar pa sem šel s tovariši kam ven, sem vrgel vsa pravila od sebe. Pil sem, kadar so oni pili, kar so pili in kakor so pili.

Prenašal sem s seboj alkoholno žego. Niti se je ob svoji lastni vročini in še huje žetela. Kadar sem bežal, ni bilo trenutka, da si ne bi bil želel pijače. Piloč svojih vsakdanjih tisoč besedi, sem že po petsto besedah začel piti. In ni trajalo dolgo, ko sem za uvod k tem tisoč besedam prišel za kozarec.

Predobro sem se zavedal resnosti tega. Stavil sem nova pravila. Odločno sem se hotel vzdržati pijače, dokler ne bi bilo moje delo dovršeno. Ampak nastala je nova, nad vse peklenska nadloga. Delo zares ni hotelo brez pijače iti izpod rok. Kar ni in ni hotelo izpod rok. Moral sem piti, da je šlo. Sedaj sem se pričel boriti. Naposled me je le prijel pohlep, ki me je imel v oblasti. Sedel sem lahko pri pisalni mizi in se igral z držalom in peresom, beseda ni hotela teči. Možgani mi niso mogli dobiti prave misli, ker jih je venomer obsedala samo ena misel, da stoji na drugem koncu sobe v omari za pijače kralj Alkohol. Ko pa sem ves obupan spil svoj kozareček, so se mi na mah razvezali možgani in začeli izsipati tistih tisoč besedi.

V svoji hiši v Oaklandu sem bil s svojo zalogo žgane pijače pri kraju in je namenoma nisem maral obnoviti. Pa ni nič pomagalo. Kajti na nesrečo je ostal v omari za pijačo spodaj zaboj piva. Zastonj sem skušal pisati. Pivo je prav žalosten nadomestek za močne pijače; vrh tega mi pivo ni prišlo; vzlic temu mi ni šlo nič drugega po glavi kakor tigro pivo, ki je bilo spodaj v omari tako čudovito dostopno. Šele ko sem ga spil cel vrček, so se mi začele besede odmotavati in vseh tisoč se je odmotalo ob žvenketanju mnogobrojnih vrčkov. Najhuje pri tem je bilo, da me je po pivu zgaga pekla; vzlic tej nadlogi pa sem zaboj kmalu izpraznil.

Shramba za pijače je bila sedaj prazna in nisem je več napolnil. Z zares junaško vztrajnostjo sem se naposled prisilil, da sem napisal svojih vsakdanjih tisoč besedi brez izpodbude kralja Alkohola. Ampak ves čas, ko sem pisal, sem preživo čutil hrepenenje po pijači. Čim pa je bilo jutranje delo dovršeno, sem bil že z doma in v mestu, da sem prišel do svojega prvega kozarca. Usmiljeni Bog! Ako je mogel kralj Alkohol dobiti tako obilast nad menoj, ki nisem bil alkoholik, kakšno mora biti šele trpljenje pravega alkoholika, ki se bojuje zoper organsko zahtevo svojega ustroja, dočim imajo ljudje, ki so mu najbližji, malo sočutja z njim, ga še manj razumejo ter ga zaničujejo in zasmejujejo!

TRIINTRIDESETO POGAVJE

Toda treba je bilo plačati davek. Kralj Alkohol ga je pričel pobirati, pobiral pa ga ni toliko od telesa, kakor od duha. Nekdanja dolga bolezen, ki je bila popolnoma duševna bolezen, se je iznova pojavila. Stari duhovi, davno pregnani, so zopet dvigali glavo. Bili pa so drugačni duhovi, bolj pogubonski. Stare duhove, ki so bili duševni po svojem izvoru, je bila pregnala zdrava in normalna pamet. Sedaj pa jih je vzbudila nora pamet kralja Alkohola; kralj Alkohol pa nikdar ne preganja duhov, ki jih je sam vzbudil. Za to bolezen pesimizma, ki jo rodi pijača, nima človek drugega zdravila, kakor da pije naprej, da najde tešilo, ki ga kralj Alkohol venomer obeta, a nikdar ne da.

(Dalje prihodnjič)

vor britanskega bogastva, da je nekaj vladarjev izdalo posebne zakone za zaščito volne in ovce. Ze pred 900 leti je kralj Edward III. naročil, naj za lorda kancelerja namesto sedeža napravijo volneno vrečo, da bo parlament spominjala, od česa pričakuje kralj denarja za pohod na Francosko. Še danes je volnena vreča sedež lorda kancelerja v lordski zbornici.

Sele leta 1744 je pa Robert Backwell, modri posestnik iz Leicesterja, postavil temelj gojitvi ovce na znanstveni podlagi in s tem je dal boljše meso milijonom Angležev in tudi boljše volno vse večjemu številu predilnic.

Hkrati se je začela razvijati nova angleška kolonija, Avstralija. Za njen razvoj in blagostanje imata v prvi vrsti zaslugi pionirski duh nekega moža in ovca.

Leta 1794 je John MacArthur spremljal prvo skupino izseljencev in dobil nalogo, naj se v Avstraliji naseli. Dali so mu 200 akrov zemlje. MacArthur je začel delati poskuse z gojenjem ovac, ki so se pasle po sydneyjskih obronkih. Počasi je odkril najbogatejše pašnike v Avstraliji.

Danes v Avstraliji goje 114 milijonov ovac, ki dajo svetu četrtno svetovnega pridelka volne in ki so glavni izvor avstralskih dohodkov.

Najzanimivejša stvar pri ovci je pa mast, ki jo je treba od volne odstraniti pred njeno predelavo. Stoletja je bila ta mast samo nadloga, povzročala je nepotrebno delo, od nje pa ni bilo nikakršne koristi. V Bradfordu in drugje je polnila kanale, tam kjer pa niso imeli tekoče vode, so imeli dosti truda, preden so se je iznebili.

Važna sprememba je pa nastopila na koncu prejšnjega stoletja, ko je neki kemik napravil poskuse z mastjo iz ovčje volne, potem pa rezultate predložil Društvu kemične industrije. Sprejeli so jih z nenavadnim zanimanjem. Takrat so prvič ugotovili, da je predelana ovčja mast — lanolin — podobna človeški masti in da, ako jo namažemo na kožo, čez nekaj minut prodre v kožo in zelo blagodejno učinkuje nanjo.

Na podlagi te izkušnje so v nekaj letih ustanovili kozmetično industrijo, ki zaradi velike porabe kozmetičnih, zdravilnih in olupčevalnih preparatov, doseže vsako leto več milijonov funtov prometa.

Po svetovni vojni je prišla angleška industrija v neprijeten položaj zaradi večjega števila kožnih obolenj med delavstvom. Pojav so tudi uradno preiskali. Po temeljitih preiskavanjih so ugotovili, da je lanolin najboljše zdravilo proti dermatitisu in drugim kožnim boleznim. Koži vrača naravno maščobo, ki ji jo odvzamejo rušninska olja, kisline in druge snovi, s katerimi pridejo delavci v dotik v industriji. Zda pa tisoči delavcev in nameščencev v tovarnah in delavnicah pred delom in po delu uporabljajo rafinirano mast iz ovčje volne zaradi njenih zdravilnih lastnosti.

Toda korist, ki jo imamo od dozdnevno nepomembne ovčje masti v kozmetiki, ne pomeni nič proti koristi, ki jo ima za železno industrijo. Največje projektstvo "kovinskega veka" je bila rja. Rezerve v vrednosti tisočev in tisočev funtov bi bile uničene v kratkem času, če bi prišla vlaga na nepokrite kovinske predmete. Rja bi uničila cele sklade strojev, instrumentov, vijakov, britev, nožev in ključavnic, poslanih v tropike predelave.

Na srečo se je znanstvenikom posrečilo odkriti, da ima ovčja mast, predelana v lanolin, tudi dobre lastnosti kot zaščita proti rji. Tisoče stotov posebno pripravljenega lanolina danes uporabljajo za mazanje kovinskih predmetov za izvoz in za delo.

Vendar pa še naprej iščejo nove načine in poto za izkoriščanje ovčje masti. V surovem stanju jo uporabljajo kot mazilo, za izdelovanje mila, sveč in barv. Če upoštevamo še korist, ki jo imamo od ovčjega mleka, potlej imamo pred seboj izredno siliko mnogostoranske važnosti ovac za časa njenega življenja. Po svoji neprostovoljni smrti pa postane ovca ena najvažnejših hranil na svetu.

Nova Zelandija je največji izvoznik ovčjega mesa in jagnjevor britanskega bogastva, da je nekaj vladarjev izdalo posebne zakone za zaščito volne in ovce. Ze pred 900 leti je kralj Edward III. naročil, naj za lorda kancelerja namesto sedeža napravijo volneno vrečo, da bo parlament spominjala, od česa pričakuje kralj denarja za pohod na Francosko. Še danes je volnena vreča sedež lorda kancelerja v lordski zbornici.

VRHNJA PLAST

"Moj mož celo v spanju kriči, da mora kongres uničiti Wagnerjev zakon."

Poslednji

Jaroslav Hamersky

Majhna sobica, preprosto urejena.

Stiri stene, skoraj gole razen nepomembne slike, ki visi nad posteljami.

Postelji stojita druga tik druge, tako kakor takrat, ko je bila še Ona tu.

?—Žena.

Zdaj je ni. Ostal sem tukaj le jaz in mali deček, moj sin, moj potomec, ki pojde po svetu takoj sam, kakor sem šel jaz, in bo iskal Ljubezen, kakor sem jo iskal jaz.

tine. Angleška porabi 95 odstotkov celokupnega izvoza, sama je pa v pridobivanju tega mesa na tretjem mestu. Večino celokupne proizvodnje ovčjega mesa ima v rokah britanske imperije — 81 odstotkov svetovne potrošnje.

Potlej so pa še drugi deli, ki niso užiti, a so zelo važni za različne panoge industrije. Industriji suhega mesa sta neobhodno potrebna drobovje in koža. Katkut (strune iz črev) je iz ovčjih črev in na tem majhnem delu ovce je osnovana velika industrija, ki izdeluje aseptične niti za medicinske svrhe, pa tudi strune za teniške rakete in strune za glasbene instrumente.

V londonskih bolnišnicah sleherni dan predelajo na tisoče ovčjih črev, niti pa, ki jih iz njih dobijo, uporabljajo za šivanje ran pri operacijah.

Iz ovčjih kosti izdelujejo neki prašek, a niti parklji ne ostanejo neizrabljeni. Vagone parkljev pošiljajo na primer v kemični oddelek tovarne orožja v Woolwich, kjer jih kuhajo, potlej pa uporabljajo kot pomožno sredstvo pri izdelovanju nitroglicerina in drugih eksplozivnih sredstev. — (Po londonskem "Sunday-Expressu").

William H. Davis, načelnik newyorškega delavskega odbora.

PONDELJEK, 26. JUNI

kam in mi jih kaže drugo.

Zrem čisto brezbržno, kar sem nekoč rad opazoval, morem več premisljati o dolživosti svojega otroka, vsako minuto izgubljam vsako minuto sem bolj prepričan, da še danes, morda trenutek, morda čez eno uro bom več med živimi.

Nekje zunaj na cvetoči prepeva ptica, toda jaz bi videl, da bi ga tam ne bilo, njegov glas me kliče nazaj v ljenje, in jaz nimam več poti pred seboj.

Tudi srce mi utripa pretrgano, sunkovito. Kateri lahko nastane vsak hip poklicem s hropečim otroka k sebi, da bi ga lahko tislil na srce, kadar bo komaj.

Otrok je obrnil svoje očke od igrač k meni. Zame je pri srcu, ko sem videl nedolžno življenje.

Kdo bo skrbel zate? Den nisem imel, zato tudi ne pri tje. Vse naše imetje je Ljubezen. V Ljubezni je odšla takrat Ona—moja tvoja mati, ko ti je dala tje.

"Očka!" je zapel deček in tekkel k meni.

"Pridi sem!" Pokazal sem na posteljo kraj sebe. Skobacal se je gori. Leg poleg mene in položil glavo na moje glave.

Stislil sem ga krepko k Poljubljava se.

S poljubom mu dajem daljnjo pot v življenju krono na nedolžno travo.

"Da bi bil srečen in da bi znal dobro ljudi, ki bi ti mestili očka in mamico, mal nek!"

Poljubim ga.

"Da bi v ljubezni ohranil min na naju dva—na mamico name!"

Poljubim ga iznova in nem k sebi, kolikor mi dopuščajo moči.

"Da bi imel zmerom dobro ce, čisto in ljubeznivo za var!"

Srce se ustavlja, kri se mu da več ne kroži.

"Otrok ... otrok ..."

Konec je.

"Očka ... očka ..."

ljublja moj plod.

Sirotek.

Očka ... očka ...

Na višnji še vedno propti. Stiri stene so gluhe, nisem več med živimi.

Očka ... očka ...

Listen to and Advertise in

PALANDECH'S YUGOSLAV

Folk Songs and Music

Tamburitza Orchestra

Station WWAE, Every Sunday

536 S. Clark St., Chicago - Har.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklopu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in eno družino k eni naročnini. List Prosveta stane za vsako osebo, za člana ali družino \$0.50 na mesec letno naročnina. Ker pa člani še plačajo pri zasneženosti \$1.50 na teden, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vrstva, roč. da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vaši družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Če listu Prosveta je:

Za Zdrul. države in Kanado \$0.00	Za Ciceru in Chicago je \$0.00
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in..... 4.00
2 tednika in..... 3.00	2 tednika in..... 3.00
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 2.40
4 tednike in..... 1.90	4 tednike in..... 1.90
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... 1.50
Za Evropo je..... \$0.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Meny Order v plinu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina. Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj teden, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storijo, tedaj mora upravništvo znifati datum za to vsoto naročnika.

PROSVETA, SNPJ, 2457 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1) Ime..... Čl. družina.....
Naslov.....
Ustavite tednik in ga priplajte k moji naročnini od sleditih članov moje družine:
2)..... Čl. družina.....
3)..... Čl. družina.....
4)..... Čl. družina.....
5)..... Čl. družina.....
Mesto..... Država.....
Nov naročnik.....Star naročnik.....

Ovca, dobrotnica človeštva

Angleški napisal M. Munden

Ce je konj človekov prijatelj, je ovca njegov dobrotnik. Ce verjamete ali ne, ovci se imamo zahvaliti za napredek britanskega imperija; za to, da nam britve ne rjave, za dobre teniške rakete, za relativno nizke davke, za hitrejšo celjenje ran po operacijah, za dobro suho meso, za rdečila, kreme in druga kozmetična sredstva.

Poglejmo, kakšna je korist

ovce v različnih dobah njenega življenja.

Dokler je živa, ovca prahrani parkom, golfiščem in travnikom tisoče funtov šterlingov na leto, ki bi jih sicer morali izdati za košnjo. Od aprila do novembra utegnute videti ovce, ki se pasejo v londonskem Hyde Parku in v večini drugih parkov; pasejo se tudi po travnikih v West Andu, čeprav se to morebiti ne sklada s tem mestnim okrajem.

Vzrok je v tem, ker ovce s svojim velikim tekmo nadomestijo kosce. Ce pomislimo, koliko bi stala košnja na primer Hyde Parka, ki meri 370 akrov, potlej bomo razumeli, zakaj so oblasti že leta 1872. dovolile, da se pa-

sejo ovce po londonskih parkih.

Kakor v Londonu so tudi po vsej kraljevini ovce prevzele nalogo koscev. Mestne oblasti s tem prihranijo ogromne izdatke, poleg tega jim pa še lastniki ovac plačajo za pašo. S tem denarjem krijejo dober del mestnih in državnih davkov, ki bi jih sicer morali plačati davkoplačevalci.

Ovca da svetu vsako leto 1-700.000 ton volne. Volna se vleče kakor nit skozi vso zgodovino britanskega imperija. Važnost ovce se pa čedalje bolj večja. Predelovanje volne je bila naša specialna industrija še za časa Julija Cezarja. Kmalu potem je pa postalo tako važen iz-

voznik ovčjega mesa in jagnje-